

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Tertia. Quid, & quotuplex sit Propositio, seu Enuntiatio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

alibi posse esse partem orationis adeoq; orationem non esse nihil tamen convinceret, quia & ipsa oratio perfecta simplex pars esse potest & solet orationis composita. Contra secundam particulam etiam

IV. **Arguitur.** Hæ voces nemo, nihil, ubiq; semper, sunt orationes sed istarum vocum partes non significant separate ut dictiones, ergo male dicitur quod oratio sit vox significativa ad placitum cujus aliqua separata pars, &c. prob. ma. quia nemo significat idem quod nullus homo, nihil nullares, ubiq; in omni loco: semper in omni tempore, sed nullus homo, nullares, in omni loco, in omni tempore etiam secundum nos sunt orationes, ergo etiam illa: voces nemo, nihil, ubique, semper. R. tamen dist. ma. sunt orationes implicite transeat, explicite nego ma. sunt igitur illæ orationes non ratione sui, sed ratione significationis quia idem significant, quod in probatione assumitur, unde distingui potest etiam mi. non constant partibus formaliter concedo mi. virtualiter ratione conceptum quos in animo inprimunt nego mi. Sed contra eandem partem & jam adhuc.

Instatur. Aristoteles in presentiarum intendit orationem in communi definire, sed illa nec omni, nec semper convenit per secundam particulam, ergo non omni ut probatum est, nec semper, quia non propositionibus hypotheticis, ergo adhuc male definitur oratio, prob. quod non conveniat propositionibus hypotheticis, quia hujus propositionis composita Petrus studet, & Paulus ambulat, partes separate significant non ut dictio, sed ut affirmatio ergo. R. negando min. ad propositionis hypotheticæ partes respondeo eas hoc habere particulare, unde quando dicitur in definitione quod orationis partes debeant significare ut dictio, & non ut affirmatio intelligendum est, quod ad minus debeant significare ut dictio, per quod non negatur quod aliquando possint significare etiam ut affirmatio, vel negatio, unde potest illa probatio distingui partes hujus propositionis hypotheticæ Petrus currit, & Paulus ambulat separate significant non ut dictio, &c. immediate transeat, mediate nego, nam mediate resolvitur etiam in terminos simplices velut in dictiones.

V. **Oratio** Porro multipliciter dividi potest, nam primo secernitur in perfectam & imperfectam: Perfecta est, quæ integram sententiam declarat, ut Deus est summum bonum: imperfecta est, quæ non declarat integram sententiam: Utraq; subdividitur, imperfecta quidem in eam quæ constituitur ex verbis, aut conjunctionibus, vel aliis particulis quarum vis non finitur in ea tantum oratione quæ profertur, ut si Deum timuerimus: sic vos non vobis: Deum timere, &c. quæ etenim dum auribus percipimus expectamus adhuc ultra aliquid: Et in illam quæ fit ex nomine substantivo & adjectivo, aut ex casu recto & obliquo, quæ licet nullam, nec mutilam quidem sententiam declaret animum audientis tamen ultra non suspendit ut Animal rationale, liber Aristotelis, quibus auditis nil ex-
F. Amandi Hermann Logica.

spectamus ultra nam adjectivum in suo substantivo finitur & terminatur.

Orationes perfectæ sunt etiam multiplices, nam aliqua sunt optativa, ut O mihi preteritos referat si Jupiter annos: alia interrogativa, ut, Domine quo vadis? alia deprecativa, ut, parcite Dardanidæ de tot, precor hostibus uni. Alia imperativa, ut, discite puer virtutem ex me verumq; laborem, fortunam ex aliis, Hæ tamen omnes licet sententiam aliquam explicent animumq; quietent, verum tamen & falsum non enuntiant, ideoq; non enuntiativa vocantur, ut proinde perfecta oratio prius subdividatur in non enuntiativam de qua modò & enuntiativam, hæc est quæ verum vel falsum dicit, ut vulgus amicitias utilitate probat, & de his proprie agit Dialecticus, quæ etiam variis compellantur nominibus, nam aliquando enuntiationes, aliquando effata, pronuntiata & propositiones dicuntur, reliquas relinquit oratoribus & poetis.

VI.

QUÆSTIO III.

Quid & quotuplex sit Propositio, seu Enuntiatio?

Propositionem & Enuntiationem ut paulò insinuavi antè in hac quæstione pro synonimis usurpo, nam nec apud alios differentia notatur aliaquam per respectum diversum, si namq; id, quod enuntiatio dicitur se solo ponatur enuntiationis nomen habet, si verò illa enuntiatio verum vel falsum dicens ponatur ad inferendum aliquid ex illa in argumentatione dicitur propositio, quasi pro alio positio ad aliud inferendum, & hoc est, quod propositio supra enuntiationem addit, verum accedendo ad ipsam naturam rei explicandam Aristoteles duplicem propositionis, seu enuntiationis definitionem tradidit primam I. Priorum I. per affirmationem & negationem dicens, quod sit oratio aliquid affirmans, vel negans: secundam I. Perih. 4. per veritatem & falsitatem dicens quod sit oratio verum vel falsum significans. Circa quas Authores inter se controvertunt, aliquibus neutram approbantibus inter quos est Pontius & Oviedo, quorum primus describit enuntiationem quod sit oratio, qua significatur iudicium intellectus de re aliqua: secundus verò, quod sit oratio in qua unum de alio dicitur, quorum sententias absolute reprobandas non censeo, cum hi Authores veritatem & falsitatem, affirmationem & negationem species propositionis statuant, quod sanè negari non potest, quia tamen Aristoteles non posuit principales propositionis species affirmativam & negativam, sed categoricalam & hypotheticam, ideo non videntur illorum Authorum rationes sufficientes ad recedendum ab una vel altera propositionis definitione ab Aristotele allata, quare ut meam declarem mentem quam amplecter.

I. Propositio & Enuntiatio sunt Synonima.

Plures descriptiones Propositionis

Dico I. Per primam definitionem Aristotelis supra definiti bene enuntiationem. Ita Complutenses lib. 2. cap. 3. Blancus lib. 6. cap. 1. Fuentes Hurtadus & alii, & videtur etiam esse mens Scoti, nam in 4. d. 8. q. 2. sub lit. X. docet elegantè quòd assertio affirmando vel negando præcedat in propositione assertionem

II. Prima bona est.

provenientem ex assensu vel dissensu iudicii, atq; idè in priori essentia propositionis consistit: *id pater manifestè ait Doctor in addiscente prius enim aliqua conclusio non demonstrata concipitur à discipulo per modum assertionis, secundo demonstratione ad ipsam applicata concipitur ut vera.* Prob. etiam Conclusio ratione, quia propositio vera, vel falsa dicitur, quia affirmativa, vel negativa est & non è contra, non enim affirmatur, quia verum vel falsum dicitur, sed ex eo verum dicitur, aut falsum, quia affirmatur quod non est, & negatur quod est, ergò affirmatio & negatio prius essentialitèr propositionem constituunt. Confirmatur, quia esse orationem assertivam in quo tota consistit enuntiationis ratio formalitèr ei convocat, vel quatenus unum de alio affirmat, vel unum de alio negat. Ergò

III.

Nota autem quòd secundùm Aristotelem ea dicitur vera enuntiatio, quæ significat id, quod est esse, & quod non est, non esse: falsa verò, quæ significat id quod est, non esse, & quod non est, esse: sed contra Conclusionem, sic

IV.

Arguitur quotiescunq; aliquid commune definitur debet ratio definitionis communis abstrahere à rationibus particularibus, sed hic non abstrahit ratio communis à particularibus, ergò definitio non est bona, prob. mi. quia ipsa definitio includit ipsas species, seu rationes particulares, videlicet propositionem affirmativam & negativam, ergò. R. dist. ma. Quotiescunq; definitur, &c. si definitio fiat per purè essentialia concedo ma. quotiescunq; definitur, &c. si definitio fiat per enumerationem priorum actuum nego ma. Itaq; in proposito definitio non fit priori, sed posteriori modo, qui nec inconveniens est, nec inustus, tali namq; modo Aristoteles alibi 1. Phys. 42. definit principia cum dixit, esse illa quæ non fiunt ex aliis, nec ex alterutris, sed ex his omnia, & animam, 2. de Anima 24. cum ait esse principium primum quo vivimus, sentimur, movemur & intelligimus, quo genere dicunt interpretes explicari solent superiora non quidem ut abstrahunt ab inferioribus, sed potiùs ut illa respiciunt, verumtamen.

Instatur Quælibet definitio superioris debet competere inferiori & poni potest in definitione cuiuscunq; inferioris, sed definitio etiam ut modò explicata non potest competere inferiori cuilibet, nec in cuiuslibet definitione poni potest, ergò. prob. mi. quia non rectè poneretur in enuntiatione affirmativa negatio, & in negativa affirmatio, ut de se patet ergò. R. disting. ma. quælibet definitio debet competere suis inferioribus, si definitio simplex est concedo ma. si est disjunctiva, vel copulativa nego ma. & concessa mi. negatur consequentia, magna enim est differentia inter definitiones simplices & copulativas, seu disjunctivas, nam in illis debet omnibus inferioribus, secundùm omnes partes contentis sub definito competere, in copulativis, vel disjunctivis verò non est necessè, ut secundùm omnes partes sui competat cuilibet con-

tento, sed tantum in sensu distributivo & accommodo.

Urgetur non benè definirè quis animal dicendo, *Animal est substantia vivens, sensitiva, rationalis, vel irrationalis*, ergò nec benè definitur propositio dicendo quod sit oratio aliquid affirmans, vel negans; patet ant. quia regula bonæ definitionis est quòd sit convertibilis cum suo definito, sed hæc non potest converti disjunctivè, & in sensu accommodo sumendo eam, ergò non est bona, subsumo, sed est eadem ratio de posteriori, ergò nec in sensu accommodo & distributivo eam considerando bona est. R. negando ant. ejus probationis. distinguendo debet esse convertibilis secundùm se totam & omnes partes sumendo concedo ma. sumendo & considerando eam solum secundùm aliquas partes nego, ma. unde benè convertitur data definitio quòd substantia vivens sensitiva rationalis, vel irrationalis sit animal, ac ista, oratio aliquid affirmans, vel negans est enuntiatio, quare benè notandum est me non simpliciter negare enuntiationem affirmativam & negativam esse enuntiationis species, cum sint essentialitèr distinctæ, sed tantum quòd non sint species in eo ordine ad quem eas consideravit Aristoteles, quia definitionis principales species recensuit simplices & compositas, affirmationem verò & negationem asserens esse qualitates, sumendo qualitates, prout cuiuslibet rei proprietates ejus qualitas dicitur.

V.

Ad alteram quæstionis partem accedendo conformitèr principiis Aristotelis, propositio supra descripta primà sui divisione partitur in *Categoricam* (alii appellant *simplicem*) (& *hypotheticam*) (aliter *compositam*), hæc est, quæ constat ex pluribus categoricis conjunctione aliqua inter se connexis, de quâ infra paulò post plura: *Categorica* est, quæ constat subiecto prædicato & copula tanquam partibus præcipuis, quæ quidem definitio communis, optimè tamen à Tartareto explicatur sic: quòd sit illa quæ explicitè, vel implicitè, formalitèr, vel æquivalentèr habet subiectum prædicatum & copulam tanquam partes principales sui, sive subiectum & prædicatum simplex, sive ex multis compositum. Dicitur *categorica*, quia prædicatum enuntiat de subiecto: dicitur *explicitè*, vel *implicitè*, propter propositiones de secundo adjacentè quæ fiunt cum solis verbis adjectivis vel substantivo *Est*, ut *Petrus est*, *Petrus studet*, &c. in his etenim & similibus implicitè tantum copula continetur & resolvi debent in propositiones de tertio adjacentè, ut *Petrus est studens*, *Petrus est existens*, &c. ponitur formalitèr, vel æquivalentèr, quia si imponeretur tò *A* ad significandum tantum quantum significat *Homo currit*, tunc *A* esset propositio, quia subordinaretur conceptui complexo: Addidi post Fontecam, sive subiectum & prædicatum sit unum, sive ex pluribus compositum, quia aliquando est utrumq; una simplex vox, ut *Petrus est animal*, aliquando oratio ut homo justus est prudens & simplex, aliquando propositio, ut homo est animal est propositio, nam

Propositio
alia est Ca-
thegorica,
alia hypo-
thetica.

nam in his & similibus oratio & propositio rationem subiecti habet, & copula illius propositionis quæ gerit vicem subiecti dicitur copula minus principalis, quia ex illa veritas & falsitas propositionis non attenditur sed ex secunda quæ dicitur etiam principalis vocatur.

Propositio Cathgorica dupliciter subdividitur, primò ex ratione prædicationis in *directam & naturalem, & in indirectam & in naturalem*. *Naturalis* est, quando id quod aptius est subiecti subicitur & prædicatur quod aptius est prædicari, aptius autem prædicatur superius de inferiori, ut quantitas est accidens; distinctum de confuso, ut homo est animal rationale, accidens de subiecto, ut ferrum est durum: *In naturalis* est, quando è conversò prædicatur quod subiecti aptius est, & subicitur quod aptius est prædicari, ut exempla allata demonstrare possunt. Ratione verò modi quo ex primitur prædicatum convenire subiecto dividitur in *absolutam & modalem*; *absoluta* est, quando absolute significatur aliquid alicui inesse vel non in esse, ut homo est animal, homo non est lapis. *Modalis* verò quæ non significat solum aliquid alicuius in esse, sed etiam exprimit modum quo ei illud inest vel non inest, ut homo necessario est animal, homo necessario non est lapis &c.

Propositio Absoluta subdividitur iterum primò in *Universalem, particularem, & indefinitam*: *Universalis* est cuius subiectum signo aliquo universali notatur ut *Omnis homo est animal*: Signa autem universalis sunt *Omnis, Nullus, Quilibet* & sunt universalis omnino: alia verò sunt universalis ad certum usq; numerum ut uterq; neuter & si quæ sunt alia. *Particularis* est, cuius subiectum notatur signo particulari, ut *aliquis homo est grammaticus*; Signa particularia sunt, aut sunt absolute talia, ut *quidam, aliquis*; aut ex certo numero ut *alter*. *Indefinita* est cuius subiectum pro multis rebus acceptum nullo notatur signo, ut *Homo est Philosophus, homo est ratiois particeps*. Differt autè propositio particularis à singulari quòd particularis signo notetur aliquo non accipiendo pro determinato subiecto, singularis verò accipitur sine notatione signi pro una persona singulari, ut *Plato est Philosophus, Petrus est grammaticus*.

Secundò subdividitur Propositio absoluta ex materia enuntiationis in *Absolutam, necessariam, contingentem & impossibilem*. *Necessaria* est quæ ita est vera ut falsa esse non possit ut *homo est animal, Cygnus est albus &c.* Et tales sunt omnes propositiones in quibus superiora de inferioribus affirmantur seu negantur, aut differentie de rebus quas component, aut proprietates de subiectis quorum naturas consequuntur, aut accidentia de rebus à quibus separari nequeunt, aut è contra inferiora de superioribus & cetera ordine converso. *Propositio contingens* est cuius prædicatum & convenire & non convenire potest subiecto, seu quæ cum necessaria non sit, vera tamen, vel falsa esse potest, ut *homo est albus, homo est grammaticus*, & omnes omnino in quibus accidens separabile, vel affirmativè, vel negativè prædicatur. *Impossibilis* est quæ ita falsa est ut vera esse non possit, seu cuius prædicatum subiecto convenire non

potest, ut *homo est lapis, Cygnus est niger*. Dixi autem hanc divisionem esse secundum materiam quia fit secundum habitudinem prædicati ad subiectum quæ habitudo dicitur materia enuntiationis.

Propositio Modalis Ea est quæ

quo modo aliquid alicui inest, vel non inest significat, unde dicitur adiacens propositionis determinatio & modificatio: Dicitur *adiacens*, quia propositiones de in esse & absolute appositæ tali determinatione & modificatione fiunt modales: Dicitur *propositionis determinatio*, quia in his & similibus propositionibus scilicet *homo iustus est felix, Petrus est currens velociter*, licet aliquis inveniatur modus, non dicuntur tamen modales, quia modus non determinat totam compositionem & unionem prædicati cum subiecto, sed prima tantum determinat subiectum, secunda prædicatum, quod est commune terminis compositis & suppositionibus propositionum. Quatuor autem sunt genera propositionum modalium nominetenus, reverà verò tria; videlicet *Ex necessariis possibili, contingentis, & impossibili*. Modales ex necessario sunt quæ significant aliquid esse necessariū, vel non esse necessarium ut *hominem esse animal est necessarium*. Modales ex contingentibus sunt, quæ significant aliquid posse esse & posse non esse, ut *Petrum esse grammaticum est contingens*. Modales ex possibili sunt quæ significant, quòd sit possibile illud, quod de aliquo dicitur, ut *Possibile est Petrum currere*: Modales deniq; ex impossibili sunt quæ significant esse impossibile illud quod de aliquo enuntiat, ut *hominem esse lapidem est impossibile*. Duobus autem modis singula genera modalium fieri possunt, vel nominaliter scilicet, vel adverbialiter: Posteriori modo sunt, si modo (id est dictio quæ significamus modum quo aliquid alicui inest vel non inest) sit adverbium, ut si dicas *homo necessario est animal, Petrus contingentè est Musicus &c.* Priori verò modo & formula fit modalis, si modus sit nomen quod pronuntietur de oratione ex verbo infinitivo composita, quæ oratio dictum appellatur, ut si dicas *hominem esse animal est necessarium, Petrum esse musicum est contingens &c.* His namq; duobus loquendi generibus duntaxat significare possumus in actu exercito quo aliquid alicui inest vel non inest, prout semper intelligitur ly *significans* in explanatione. Differentia est inter illas formulas potissimum ista, primò quia in priori modus est nomen, in posteriori adverbium, secundò quia in priori modus prædicatur, in posteriori verò non prædicatur sed afficit copulam enuntiationis, tertio deniq; quia in priori duo subiecta sunt & duo prædicata, in posteriori verò tantum unum est prædicatum & unum subiectum.

Dixi Nominetenus tantum esse quatuor genera modalium, reverà autem non sunt nisi tria, quia licet Possibile possit considerari ut præcindens à necessario & contingentibus quia utrumq; possibile est, tam enim necessarium quam contingens repugnat non esse, in præsentis tamen possibile sumitur prout coincidit cum contingentibus quod pariter potest esse & non esse, quare tres tantum dici debent modi correspondentes triplici materię propositionum.

VIII. Describitur propositio modalis

Quatuor sunt genera modalium.

duobus modis fiunt modales

IX.

X.
Controversia
inter autho-
res de Divi-
sione propo-
sitionis hypo-
theticae.

Circa explicationem & divisionem & applicatio Propositionum hypotheticarum diversificatur inter Recentiores & veteranos Summulistas, nam Hurtadus & post ipsum Oviedo non putant propositionem hypotheticam distingui à categorica, quòd hæc constet prædicato subiecto & copula tanquam partibus præcipuis, illa verò pluribus enuntiationibus simplicibus conjunctione aliqua connexis, sed quòd categorica se sola sit significativa, hypothetica verò non, sed in sua dependeat significatione ab alia, velut à conditione, unde tantum differt ratione solius additi, verbi gratia in hac propositione quæ est hypothetica, *si sol est, vel lucet, dies est*, quæ sic resolvitur *Dies est existens si sol lucet, vel si sol est super horizontem, ubi tantum additum, si sol lucet facit propositionem hypotheticam quæ alioquin esset simplex, quare etiam hanc solam dicunt esse hypotheticam propter dependentiam conditionis & additionem, copulativam verò & disjunctivam non unam propositionem sed plures propositiones Categoricas dicunt, Verumtamen, licet hæc eorum sententia facile sustineri possit & dici copulativam & disjunctivam esse tantum plures simplices, solamq; Conditionalem hypotheticam tum ob rationem & explicationem insinuatam, tum vi nominis (nam hypothesis inter alia significat etiam conditionem) esse, imò si quis in rigore loqui vellet nec hæc rationem propositionis habere deberet, cum potius præ se ferat vim & consequentiam illationis, attendendo artificiosam dialecticæ structuram, non videtur mihi ob id à Seniorum Summulistarum via declinandum, quare supposita definitione propositionis hypotheticæ superius datæ tanquam bonæ ad divisionem examinandam & explicandam*

XI.
Triplex est
propositio hy-
pothetica.

Dico Bene dividitur propositio hypothetica in Conditionalem, copulativam & disjunctivam. Ità Maltrius, Fonseca & Antiquiores Summulistæ. Probatur Conclusio. Quia omnis propositio quæ conjunctione una est (ut eam appellat Aristoteles.) Aut jungit earum sententias, aut dividit, si jungit, aut ordine consequutionis id facit unius ex altera, ut videlicet posterior ex priori efficiatur, aut non habità ratione ejusmodi ordinis, si primo modo est conditionalis, si posteriori copulativa, si deniq; sententias dividit disjunctiva est. Primi generis itaq; est hæc propositio, *si sol lucet, dies est*, secundi ista, *Socrates & fuit Philosophus & fuit vir bonus*. tertii deniq; *Aut dies est, aut nox est* &c. Prob. secundo Diversa est veritas copulativæ & disjunctivæ, diversumq; judicium quod fertur de ipsis, à veritate & judicio quod fertur de categoricis absolute prolatis & sine conjunctione, ergò etiam diversa sunt propositiones, prob. ant. de copulativa quia hæc significat illas simplices ex quibus componitur esse simul veras, quam simultatem non significant duæ illæ simplices non copulatæ, imò absolute sumptæ una potest esse vera altera falsa, sed si sumantur copulatæ unà existente falsâ tota conjunctiva est falsa, ergò est diversum judicium & diversa veritas à judicio & veritate simplicium: probatur etiam

de disjunctiva, Quia alterâ parte existente falsâ tota disjunctiva est vera ubi tamen separata veræ non sunt, ergò. Probatur deniq; tertio ad hominem. Secundum Ipsos Propositio conditionalis verè est hypothetica ergò etiam est talis copulativa & disjunctiva: prob. consq. Quia si hæ non essent hypotheticæ nec conditionalis hypothetica dici posset, ergo: prob. sequela quia eadem est ratio de una ac altera ergò: prob. ant. Ideò secundum Ipsos copulativa & disjunctiva non sunt hypotheticæ quia sunt tantum plures simplices simul sumptæ, sed etiam conditionalis dici potest esse tantum plures simul sumptas ergò: prob. mi: Quia hæc conditionalis *si sol lucet dies est*, resolvitur in has duas *sol est & dies est*. Ex suppositione solis supra horizontem ergò etiam tantum sunt duæ simplices, consequentè quâ ratione admittitur conditionalis esse hypothetica admitti debet quoq; quòd sint hypotheticæ copulativa & disjunctiva, aut si hæ excluduntur illa pariter excludi deberet, Nec valet ad etymologiam supra assignatam recurrere, nam Boëtius quoq; teste D. Thoma in opusculo de enuntiatione cap. 14. in numerum hypotheticarum refert *disjunctivam*; Et copulativa quoq; hypothetica appellari potest, quia alteri enuntiationi simplici jam positæ alteram adjungit hæc enim suppositio quasi hypothesis appellari potest; Deinde gratis recurritur ad illa quæ de voce sunt ubi clara est res de re, Accedo itaq; ad explicandas singulas.

XII.
Explicatur
conditionalis.

Propositio hypothetica Conditionalis est quæ conditionali aliquâ particula constat, ut si dicas, *si Petrus currit movet pedes*, aliquando utraq; est affirmativa ut in exemplo, aliquando utraq; negativa ut *si Petrus non currit non movet pedes*, si *Paulus non habet oculos non videt*, aliquando verò propositio est affirmativa & consequens negativa, ut *si dies est non est nox* &c. Ad veritatem conditionalis affirmativæ requiritur quòd consequentia secundum se & ex natura antecedentis sequatur sive in se postea sint veræ, vel falsæ, possibiles, vel impossibiles, necessaria, vel cõtingentes, ut si dicas, *si homo habet alas potest volare*, vera est conditionalis, quia posse volare sequitur benè ex antecedente *si habet alas*, licet falsum sit hominem habere alas, vel posse habere alas, è contra falsa erit conditionalis si consequentia non benè sequatur ex antecedenti, licet antecedens verum sit, ut *si dies est, Petrus dormit*, Quare dicunt dialectici, omnes conditionales veras esse necessarias, falsas verò impossibiles, quòd contra Maltrium non approbo, quia modò multæ contingentes de futuro probabiles sunt, ut *si diligenter studueris evades doctum*, sed & multæ de præsentibus, ut *si hæc mater est diligit filium*, quæ propositiones licet veræ sint vix tamen aliquis dicit ita necessariò veras esse ut falsæ esse non possint.

Ad Conditionalem revocant propositiones rationales, ut *si sol est ergò dies*, *Omnis homo est rationis particeps*, & *mente captus est homo*, igitur *mente captus est rationis particeps* ad veritatem rationalis ultra bonitatem consequentiæ etiam

etiam requiritur ut antecedens in se sit verum, unde hæc est falsa, homo est asinus ergo est rursus; Deinde reducuntur *causales* ut *Quia sol est, dies est, quia homo est compositus ex elementis potest mori*, ad hanc ultra bonitatem consecutionis & antecedentis veritatem etiam requiritur quod antecedens sit causa consequentis, si vera sit causalis & propria, unde hæc est falsa *Aristoteles est homo ergo est Philosophus, Plato est lapis ergo est sensus expertus*, prior quidem quia consequentio est falsa & vitiosa, posterior verò et si consequentia sit bona & apta falsum tamen est antecedens. Denique huc referuntur omnes illæ quæ à quibusdam dialecticis vocantur *remporales locales*, & id genus aliæ, ut *Cum sol est dies est, Ubi sol est dies, Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu: Quibus cum vixeris, eorum mores imitaberis*.

verum, quo disjunctivo loquendi modo usus est Christus cum dixit: *Ubi duo, vel tres fuerint congregati &c.*

Pro Complemento Hujus xv.

Quæstionis Notandum, in qualibet propositione categorica (idem est suo modo in hypothetica) quatuor considerari solent, *Materia* scilicet, *forma*, *qualitas* & *quantitas* propositionis. *Forma* est copula quæ efficit unionem prædicati cum subiecto secundum affirmationem vel negationem, quæ aliquando una est, aliquando duplex, una principalis, altera minus principalis, In hypotheticis copula non est verbum *Est*, sed adverbium aliquod, vel nota simplices conjungens ut, *Et, vel, si, &c.* *Materia* sunt objecta de quibus formatur propositio & cognoscitur per habitudinem vel connexionem prædicati cum subiecto, nam si sunt necessariò connexa propositionem efficiunt necessariam, si contingenter contingentem &c. *Qualitas* Propositionum duplex essentialis una, altera accidentalis, qualitas essentialis est conjunctio prædicati cum subiecto secundum affirmationem vel negationem. Accidentalibus est quæ fit secundum veritatem, vel falsitatem & cætera conjunctionis accidentia. *Quantitas* deniq; est quæ explicat extensionem vel restrictionem propositionis id quod vel sit *universalis seu communis, vel particularis, singularis, vel indefinita*, attenditur autem quantitas propositionis ex parte subiecti quomodocumque prædicatum se habeat unde ista est singularis, *Petrus est homo*, licet homo hic sumatur indefinitè quòd in materia necessaria æquivaleret universalis.

QUÆSTIO IV.

De Oppositione Propositionum Categoricarum.

Hucusq; explicui naturam & divisiones Propositionum restant explicandæ earum nonnullæ proprietates quæ sunt Oppositionis, æquipollentia & Conversio earum, de quibus in sequentibus & hic.

I.
 Quomodo accipiat oppositio.

Oppositio Itaq; in proposito non accipitur pro reali diversitate rerum, qualis est inter calorem & frigus; nec in toto rigore qui reperitur in propositionibus secundum affirmationem, vel negationem, vel veritatem & falsitatem, quia sic fiunt & dicuntur oppositæ secundum qualitatem tantum, sed sumitur oppositio pro quacunq; diversitate, in qua etiam universalis & particularis opponuntur sibi, quæ sibi tamen in rigore non opponuntur cum una sub alia contineatur, in hac ergo acceptione definitur oppositio quòd sit duarum Propositionum eodem subiecto & prædicato constantium secundum qualitatem, vel quantitatem, vel utramq; repugnantia, dicitur notantè eodem subiecto & prædicato, ut videlicet in utraq; nomina sumantur pro eodem significato, & non variantur secundum suppositionem, ampliationem, vel appellationem &c. ita nulla fiat præter qualitatem & quantitatem mutatio, sed servetur idem subiectum, idem tempus pro eodem loco, pro eodem supposito, & eadem omninò significatione, ita ut nulla fiat æquivocatio.

catio

III.

IV.

Propositio Hypothetica Copulativa

Est quæ constat duabus propositionibus simplicibus cum aliqua particula eas copulante & uniente, ut *Plato fuit Philosophus, & fuit homo bonus*, & quamvis una sufficiat copula elegantè tamen & utilitèr adhibentur duæ, maxime propter propositiones negativas, nam non ita absq; ambiguitate quis pronuntiat, cum dicit, *Non Socrates loquitur, & Plato audit*, ac is qui dicit, *Non Socrates loquitur & Plato audit; Et Petrus studet & Paulus ambulat*. Ad veritatem hujus propositionis requiritur quòd utraq; sit vera, quòd si namq; una pars vel utraq; falsa fuerit tota propositio erit falsa, quia cum utramq; conjungat, significat utramq; se habere sicut enuntiat. Ad hanc aliqui reducunt *causalem, & rationalem* ex eo quòd simul ponant antecedens & consequens quasi ex simplicibus essent conflata, verumtamen quia magis formam conditionalium referunt, fatius ad illas collocandas duxi, unde solæ adverbatiæ ad hanc referuntur congruè, ut *Aristoteles fuit bonus Philosophus sed veram sapientiam non est assecutus &c.*

Propositio Hypothetica Disjunctiva

Est, quæ constat particula aliqua separante vel disjungente duplicem, vel plures enuntiationes simplices, ut si dicas *hoc animal, aut est album, aut est nigrum, vel corulei coloris*. Ad veritatem disjunctivæ nonnulli Recentiores dicunt requiri ut una, vel ut utraq; sit vera, ad falsitatem verò quòd utraq; sit falsa, & afferunt exemplum quod in vulgari oratione admittitur tanquam bona locutio, ut si dicat quis, *aut Demosthenes fuit bonus Orator, aut Cicero, aut nullus*, dum fatentur & Demosthenem & Ciceronem bonum & perfectum fuisse oratorem, verumtamen hic dicendi modus non est de rigore disjunctionis propriè dictæ quæ ex exclusionem alicujus partis significat, ut sensum solum hunc faciat videlicet, unum tantum istorum esse verum, Quare veteribus adhaerendo dico, ad veritatem disjunctivæ propriæ requiri unam partem esse veram & alteram falsam, ut verò falsa sit, utraq; falsa esse debet, si verò disjunctio sumatur largè prout idè valet quòd saltem ac ad min⁹ utraq; pars potest esse vera, quia tunc faciet hunc sensum, unum saltem iterum est